

Nagyapa mesél

Konrád György irodalmi klubja Pályi
Andrással, 2005. október 15. 19 óra,
Alexandra Pódium



A kandalló szuszog, teát és szivarokat kínálnak körbe, az elbűvölt hallgatóság párnákon kucorog a mesélő lábainál, mondanám, ha lenne itt kandalló, tea, szivar és párnák. De anélkül is jó.

A beharangozó szerint kalandos életút, fontos regények és pályatársak, szamizdat és hőskor lesz a beszélgetés tárgya, és hozza a papírformát, amit két órában végighallgatunk, valahogy mégsem különösebben fölviillanyozó. Teadélután öregurakkal, csendes szóval, értő hümmögésekkel és békés monológokkal.

A teremben 40 fő, fele a húszas évei elején járó fiatal, annak fele rasta. Kőrössi P. József – címe szerint moderátor – egyperces néma felállást kér a közönségtől a napokban elhunyt **Eörsi István** emlékére. Hozzáteszi: **Eörsi** majdnem napra pontosan egy hónapja volt az Irodalmi Pódium vendége. A főhajtás után bemutatja Konrád Györgyöt, mint az irodalmi klub vezetőjét és közös vendégüket, Pályi András író –műfordító –dramaturg –kritikust.

Konrád hosszú felvezetővel kezd, tulajdonképpen összefoglalja, miről is fogja Pályit kérdezgetni, vagy miről szeretné, ha kérdezgetné. Például Mészölyről és Pilinszkyról, a Képzelet és kánon esszékötet két nagy alakjáról. Olyan halottakról, akiket a meghívott szeret, így ha **Eörsiről** is szólna pár szót. „De mielőtt a beszélgetés elkezdődne, kérlek, olvass fel annyit és azt, ahogyan gondoltad.” Előre megbeszélték ugyanis, hogy 20 perces felolvasással indítanak a Megérkezés című kötetből.

A felolvasást természetesen mobilcsörgés zavarja meg jó hosszan, és mire mindenki kellőképpen kínosan feszeng, idegesen forgatja a fejét, és kapkodva matat zsebeiben, kisül, Pályi a bűnös. „A szerzőnek meg van engedve” – mondja jóindulattal a moderátor. Megvárjuk, míg Pályi komótosan ellenőrzi a hívó számát, kikapcsol, aztán vissza a műhöz.

A végére érkezik a hírrel hűséges ásványvízszállító segédem: az eladólányok odalent a boltban jókat kuncognak a vaskosabb szavakon. Persze, az eszemmel tudtam én, ki vagyunk hangosítva, most mégis szíven üt, hogy az egész plázában hallható minden szó: hirtelen elveszik az intimitás.

„Meglep a szöveg radikalizmusa és bátorsága” – summáz Konrád, majd újabb hosszú körmondatba sűríti összes kérdését, közbevetőleg megköszöni a róla írt méltatást a már említett esszékötetben, egyben arra kéri „a belső monológok és a másfél oldalakon kígyózó mondatok” mesterét, hogy maga is bátran monologizáljon. Például szamizdatról, katolicizmusról, családról, álnevekről, ellenzékiiségről, Krassóról, fikcióról. „Ne akaszd meg magad” – tanácsolja és hátradől.

Minden tiszteletem Pályié, helyében valószínűleg megriadnék, ha így magamra hagynának nyílt színen. Neki nem gond, bár annyit megjegyez, hogy papíron könnyebb az ilyesmi, mint élőszóban, aztán belevág és már nem zavar az áruház láthatatlan közönsége. Mesél a varsói Magyar Kulturális Intézet igazgatói posztján töltött 4 évről, hogy eleinte kérette magát, félt tőle, végül jól sikerült, a gyerekek megtanultak lengyelül és alig akartak hazajönni. Rendszerváltás utáni új káder volt, mondja, de a *Megérkezésben* nem ezt írta meg. Fiatalkori novelláitól kezdve mindig mással mondatta/ játszatta el, ami vele történt. „Mostanában, öregkoromban jutottam el oda, hogy esetleg áttételek nélkül nyúljak ahhoz, ami bennem van.” – töpreng hangosan – „Az írás számomra expedíció önmagamba, a fikció ennek eszköze.”

Áttér életútjára. Családja (katolikus) bigottsága rettentően zavarta, lázadt ellene, 16 évesen elhatározta: leszámol a vallásossággal és becsajozik. Sikerült is egy hasonlóképpen vaskalapos családból való leányt fölszednie, aki aztán hat éven keresztül prédikált neki. Egyetemistaként elhatározta, hogy katolikus értelmiségi lesz, de erről sehol nem mert beszélni. Eljárt Pilinszky asztaltársaságába, ott találkozott Mándyval, Kondorral, másokkal. Gyakornokként elhelyezkedett az Új Embernél és gyűrűs vőlegény létére elszerette a főnöke (Saád Béla) amúgy polgári házasságban élő lányát, Katit. Botrány. Adomák következnek lehallgatásról, besúgásról, fejmosásról egy prágai disszidálás komolytalan terve miatt, útlevelek betétlapjairól és a baráti szocialista országokba tett kirándulásokról.

Egyszer, ahogyan az akkoriban szokás volt, Belgrádba ruccantak ki egy színházi fesztiválra. Katival addigra már elváltak útjaik, de a tényt nem hozták nagy nyilvánosságra, Belgrádba is együtt utaztak, de valami gond akadt a volt feleség szállása körül. Minő szerencse, **Eörsi István** épp a városban tartózkodott, visszaútban a dalmát tengerpartról, ahol akkori feleségével kempingezett volt, míg össze nem veszték és elhatározták, hogy elválnak. A feleség hazautazott, **Eörsi** ott maradt egyedül Belgrádban a komplett kempingfelszereléssel, semmi akadály nem volt tehát, hogy Pályi ex-nejét a városon kívül táboroztassa. Haza már jegyesként utaztak. „Ezt egyszer még leverem rajtad” – mondta a lakodalom után **Eörsi** Pályinak, a közönség hahotára fakad, vélhetően az eladók is kacagnak odalent a boltban. Különleges este volt az egy hónappal

ezelőtti, bókol vendéglátóinak Pályi, éreztem, hogy talán ez lesz az utolsó -- és újra elkomorodunk.

Pilinszkyhez, kinek verseit (a *Trapéz és korlát* kötetet) még gimnazistaként ismerte meg, bonyolult és összetett kapcsolat fűzi, gördíti tovább Pályi. Éltében nem mert írni a dolgairól, halála után is csak levelezéséről. „Égetnek engem azok a sorok” – vallja be, és nem hiszi, hogy valaha is írni merészelne róla. Idekapcsolódva mondja, hogy ő már régen elszakadt a katolicizmustól, de igazán sose tud megszabadulni, mert Pilinszkyről szólva újra és újra előjön. Talán, majd. Egyszer mégis kellene róla írnia, de semmi nem sűrgeti.

Azután az utolérhetetlen Kerényi Gráciáról és meghurcoltatásáról mesél, Krassó Györgyről, a Hírmondóról és Demszkyről, a lengyel- és a bolgár szakról, Grotowskiról, színházról, a színháztól való elfordulásáról, a fantasztikus Lengyelországról, jazz-életről, szabadságról és fél-nyugatról. Később felfedezőjéről, Radnóti Zsuzsáról a Vígszínházban és egy betiltott pécsi előadásról (*A tigris*, 1963) beszél, meg hogy így maradt ő a színház környékén, véletlenül.

Kőrössi P. József búcsúzóul Balassa Péterrel való kapcsolatáról kérdezi Pályit. Balassa kitartóan biztatta őt, tudja meg, és komolyan írt az írásairól. Hiába vitte neki kéziratban a novelláit, a mentor fanyalgott, ám amikor kötetben megjelentek elismerte, hogy „így egyben mégiscsak más.” Pályi a maga részéről adósa maradt: Balassa szerette volna, ha ír a Nádas-monográfiájáról. Talán, majd. Senki nem sűrgeti. A kandalló szuszog, teát és szivarokat kínálnak körbe, az elbűvölt hallgatóság párnákon kucorog a mesélő lábainál, mondanám, ha lenne itt kandalló, tea, szivar és párnák. De anélkül is jó.

Pál Kata

 GALĂRIA

